

Vaislas dzīvnieku atlase ganāmpulka uzlabošanai

www.lgla.lv

Atlases principi 1

- Ģenētiskā kvalitāte
  - 100% vienas šķirnes asinība, visi reģistrētie priekšteči arī 100% savas šķirnes pārstāvji
  - vecāki un vecvecāki ierakstīti ciltsgrāmatā
  - noskatītais dzīvnieks nav radniecīgs pircēja ganāmpulka dzīvniekiem
  - **bullis iegādājams ar organizācijas atzinumu par tā atbilstību** audzēšanas programmas prasībām

Atlases principi 2

- Produktivitāte
- Vecāku un vecvecāku produktivitāte
  - dzimšanas svars, dzemdību vieglums
  - dzīvsvara pieaugumi zīdīšanas periodā (mātes pienīgums)
  - dzīvsvara pieaugumi pēcatšķiršanas periodā
- Paša buļļa dzimšanas svars (dzemdību vieglums) un dzīvsvara pieaugumi zīdīšanas un pēcatšķiršanas periodā

Atlases principi 3

- Dzīvnieka eksterjers
  - TEMPERAMENTS
  - atbilstība šķirnei, tipiskums
  - ganāmpulka kvalitātes uzlabošanai nepieciešamās īpašības
  - eksterjera īpašības, kam jāpievērš pastiprināta uzmanība neatkarīgi no ganāmpulka attīstības stratēģijas

Temperaments

- Neatkarīgi ne no kādiem apstākļiem gaļas šķirņu liellopiem ir jābūt mierīgiem, līdzsvarotiem
  - var izvērtēt ārkārtas situāciju faktoros (traumas, dažādi stresi, *force majeure*) un atgriezties pie dzīvnieka novērtēšanas mierīgos apstākļos.
  - dzīvnieku svēršana, regulārās vetapstrādes, ganību maiņa u.tml. regulāras darbības ganāmpulkā NAV ārkārtas situācija
- Agresīvs vai tramīgs dzīvnieks netiek paturēts vaislai **neatkarīgi** no pārējām kvalitātēm
- **Primārais vienmēr ir un būs cilvēka drošībā darbā ar dzīvniekiem**

Atbilstība šķirnei, tipiskums

- Latvijā tiek audzētas praktiski visu tipu gaļas liellopu šķirnes, gan intensīvās, gan vidējās intensitātes šķirnes, gan arī ekstensīvās šķirnes
- Katrai šķirnei ir savs tips, savas prasības, no ekstensīvajām šķirnēm nevar gaidīt intensīvo šķirņu uzbūvi un otrādi, intensīvo šķirņu pārstāvjiem eksterjera prasības nevar būt tik mērenas, kādas tās ir vērtējot ekstensīvo šķirņu pārstāvjus
- Katrai šķirnei dažādos pasaules reģionos tiek piemērotas atšķirīgas, konkrētajam reģionam atbilstošas prasības, attiecīgi, pēc ilgiem selekcijas gadiem vienas šķirnes dzīvnieki dažādos pasaules reģionos var kļūt vizuāli atšķirīgi. Tas var būt saistoši ganāmpulku īpašniekiem kas strādā ar konkrētām šķirnēm un vēlas savā ganāmpulkā uzlabot vienu, vai otru īpašību.
- Tomēr ir jāprot līdzsvarot savas vēlmes un kopējo šķirnes attīstības tendenci darbā ar konkrētu šķirni. Ja vēlmes stipri atšķiras no konkrētai šķirnei raksturīgajām īpašībām, varbūt ir vērts izvēlēties citu, vēlmēm atbilstošāku šķirni

Ganāmpulka kvalitātes uzlabošanai nepieciešamās īpašības

- Strādājot ar šķirni ganāmpulka īpašniekiem ir konkrēti mērķi, kādas gaļas liellopu īpašības viņiem ir svarīgas savā darbā
- Vaislas dzīvnieki tiek meklēti atbilstoši vēlamajām izkopjamajām īpašībām
- Tomēr, izvēloties vaislas dzīvniekus jāpievērš uzmanība, lai vēlamo īpašību vārdā netiktu zaudēti labie rezultāti, kas ganāmpulkā jau sasniegti (piem. izvēlamies vaislas bulli, kam raksturīga laba šķiņņa daļa, vienlaikus sekojam tam, lai netiktu zaudēts ganāmpulkā labi attīstītais dzīvnieku ķermeņa garums. Meklējot bulli, kas dotu vieglas dzemdības, raugamies, lai netiktu zaudēta ganāmpulkam nepieciešamā labi attīstītā muskulatūra u.tml.)

Visiem vaislas dzīvniekiem svarīgās pazīmes

- Temperaments. Vienmēr primārais!
- Veselība
- Atbilstība šķirnei, tipiskums
- Atbilstība vecumam, kondīcija
- Spēcīga mugura, laba fileja
- Dziļš ķermenis, labi attīstīta krūšu daļa
- Laba kāju stāvotne (atbalsta laukums)
- Pareizi attīstītas pakaļkājas (izvairīšanās no kļūdām)
- Kaulu kvalitāte (ne pārāk robusts, ne pārsmalcināts bullis)
- Nagi
- Dzimumorgāni
- Labi attīstīta muskulatūra

Eksterjera vērtēšanas kritēriji

GALVA	BAROJUMS	ĶERMEŅA APMATOJUMS
• 1 Ragi	1 Zems	1 Gaišs
• 2 Atragots	2 Mazliet zem caurmēra	2 Vidējs
• 3 Tols	3 Mazliet virs vidējā	3 Tumšs
• 4 Rudimentāri ragi	4 Augsts	

- **ĶERMENIS**

• Krūšu platums (no priekšpusēs)	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
• Ķermeņa dziļums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plašs
• Mugurkauls	Ieliekts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Izliekts
• Lielums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Liels
• Kopskats	Neharmonisks	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Harmonisks

-

- **MUSKULATŪRA**

• Filejas platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
• Jostasvietas platums	Šauri	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plati
• Krustu slīpums	Pacelts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Nolaists
• Krustu garums	Īss	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Garš
• Krustu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
• Augšstilbu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
• Augšstilbu piepildījums	Nepiepildīti	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Piepildīti
• Augšstilbu dziļums	Sekls	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Dziļš
• Augšstilbu muskuļi (sānkatā)	Īsi	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Gari

-

- **KĀJAS**

• Pakaļkājas (sānkatā)	Taisnas	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Zobenveida
• Vēzīšu slīpums (sānkatā)	Slīps	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Stāvs
• Pakaļkājas (no aizmugures)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Paralēlas
• Priekškājas (no priekšpusēs)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Paralēlas
• Kaulu kvalitāte	Smalki	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Rupji

Ko vēl jāredz, atlasot vaislas dzīvnieku

- Kopējais iespaids par izcelsmes ganāmpulku
  - veselības stāvoklis izcelsmes ganāmpulkā
  - dzīvnieku labturība
  - ja iespējams, novērtēt barības bāzi (saprast, vai barošanas principi saimniecībās sakrīt, pārāk labi barots bullis var pie pieticīgākas barības bāzes zaudēt daļu pievilcības, savukārt pieticīgākos apstākļos turēts bullis var savus rezultātus uzlabot nonākot labākos apstākļos)
  - ja iespējams, paskatīties uz piedāvātā dzīvnieka vecākiem (brāļiem, māsām)
  - cilvēku un dzīvnieku “attiecības” saimniecībā, tam ir cieša korelācija ar dzīvnieku raksturu

Izvēle

- Atceramies, ka bullis ir 50% no ganāmpulka, uz to taupīt ir nesaimnieciski
- Racionālāk ir iegādāties pieaugušu dzīvnieku, kam jau ir labi redzamas visas piedāvātās kvalitātes
- Pavisam labi, ja var iegādāties buli, kas jau ir strādājis gānāmpulkā un var novērtēt arī viņa auglības rādītājus un pēcnācēju kvalitāti

Dzīvnieka iegāde

- Svaigas veterinārās analīzes, VISAS, kādas tiek prasītas pie vaislas buļļa sertifikācijas
- DNS sertifikāts ar laboratorijas atzinumu par izcelsmes atbilstību
- Zootehniskais sertifikāts ar organizācijas apstiprinātu dzīvnieka izcelsmi

Dzīvnieka sertifikācija

- Pieteikums
- DNS sertifikāts (reģistrēts LDC)
- Zootehniskais sertifikāts
- Veterinārās analīzes (t.sk. TBC un trihomonoze)
- LDC datu bāzē reģistrēts eksterjera vērtējums

Vaislas buļļa slodze

- Ja ir ieguldīti lieli līdzekļi vaislas buļļa iegādē, nav racionāli bulļi pārslogot, tādā veidā saīsinot viņa darba mūžu un samazinot potenciāli iegūstamo pēcnācēju skaitu
- Bullim jāizvēlas darba slodzi atbilstoši vecumam, veselības stāvoklim un ganāmpulka atražošanas ciklam
- Atpūtas periodā vaislas bullim jānodrošina pilnvērtīga, sabalansēta barība, lai bullis ne vien atkoptos pēc darba sezonas, bet arī uzkrātu rezervi nākošajai darba sezonai. Tomēr – nepārbarot!

Ganāmpulka ciltskodols

- Tāpat, kā par vaislas bulli ir jārūpējas arī par zīdītājgovīm un telēm, kas paredzētas ganāmpulka atjaunošanai, uzlabošanai, paplašināšanai
- Jāseko, lai teles pie buļļa nonāk optimālā vecumā un dzīvsvarā
- Jāseko, lai zīdītājgovis pēc dzemdībām pie buļļa nonāk labā kondīcijā un veselības stāvoklī
- Jāseko, govju veselībai un auglībai
- Jāizslēdz iespējamie riska faktori, kas ietekmē dzīvnieku veselību, kondīciju, labturību
- Atbilstoša ēdināšana katrai dzīvnieku grupai dažādos periodos
- Ganāmpulka attīstības stratēģijai neatbilstošo dzīvnieku izņemšana no ganāmpulka.
- Nekvalitatīvu dzīvnieku brāķēšana
- **Labvēlīga un mierīga cilvēka sadarbība ar dzīvniekiem, pirmkārt pašu drošības vārdā**

Paldies par uzmanību!